

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Hozzájárulás a fenntartható fejlődéshez: A méltányos kereskedelem és a fenntarthatóságot garantáló nem kormányzati kereskedelmi rendszerek szerepe

(COM(2009) 215 végleges)

(2010/C 339/12)

Előadó: **Richard ADAMS**
Társelőadó: **Madi SHARMA**

2009. május 5-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Hozzájárulás a fenntartható fejlődéshez: A méltányos kereskedelem és a fenntarthatóságot garantáló nem kormányzati kereskedelmi rendszerek szerepe

COM(2009) 215 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2010. január 7-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. január 20–21-én tartott, 459. plenáris ülésén (a január 20-i ülésnapon) 184 szavazattal 3 ellenében, 10 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB hosszú évek óta aktívan ösztönzi azon kezdeményezések széles skáláját, amelyeket a vállalati szektor és a nem kormányzati szervezetek a fenntartható termelés érdekében kidolgoztak. Az EGSZB ezért határozottan üdvözli az Európai Bizottság közleményét, amely kiemeli és helyesli, hogy a címkézési rendszerek, melyek a fogyasztók számára lehetővé teszik a választást, egyre nagyobb hatást gyakorolnak.

1.2 Igaz ugyan, hogy e címkék dinamikáját és piacorientáltságát ösztönzi az önkéntes jelleg, az EGSZB mégis azt ajánlja, hogy források és szabályozások révén támogatást kapjon az ilyen rendszerek jobb átláthatóságára, hatására és hitelességére irányuló törekvés, és hogy a termelők több befolyással rendelkezhessenek, illetve tanúsítványok révén részt vehessenek ezekben a rendszerekben. Az ISEAL (Nemzetközi Szociális és Környezeti Akkreditációs és Címkézési) Szövetség, a szociális és környezetvédelmi szabványrendszerek független globális egyesülete a rendszerek számára együttműködési keretet kínál a szabványmeghatározások és objektív elemzések konszolidálására. A cél az, hogy összehangolják a megegyező megközelítéseket, a megkülönböztető tényezőkről pedig biztosítsák az átlátható tájékoztatást.

1.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a méltányos kereskedelem a civil társadalom különböző formákban való bevonása révén fontos szerepet játszik, különösen a fenntartható vásárlást szolgáló konkrét fogyasztói fellépések ösztönzésében. Üdvözli, hogy az Európai Bizottság tovább támogatja a tudatos fogyasztói magatartás civil szervezetek általi fejlesztését és a fenntarthatóságot garantáló rendszereket ezen a területen, mivel így újabb ösztönzést kap a civil szolidaritás és az előremutató cselekvés. Azoknak a tagállamoknak a támogatása, amelyekben még nem dolgoztak

ki ilyen rendszereket, ott lehet különösen hatékony, ahol a civil társadalom aktívan kiáll a fejlődés és a fenntarthatóság mellett.

1.4 Az elmúlt években a fenntartható vásárlásra irányuló kezdeményezések valamennyi típusát növekedés jellemezte. Következésképpen ideje, hogy az Európai Bizottság komolyan megfontolja, milyen befolyást gyakorolhatnak az ennek háttérben álló szabványok és folyamatok a WTO-ban való szerepvállalására, különösen a fejlődő országokkal folytatott nemzetközi kereskedelmi politika tekintetében, amely nagyobb hangsúlyt fektet a szociális és környezeti tényezőkre. ⁽¹⁾

2. Bevezetés

2.1 A méltányos kereskedelmi és más címkék közti különbségek gyakran keletkezésük körülményeire vezethetők vissza. A Fair Trade címke a nemzetközi kereskedelemben a szegényekkel való, igazságtalannak érzett bánásmódra adandó válaszként jött létre, támogatói többnyire a múlt század hetvenes éveiben induló „progresszív”, szolidaritásra és fejlesztésre irányuló mozgalmak voltak. Kortárs megfelelője – a vállalati szociális felelősség (*corporate social responsibility*, CSR) iparból kiinduló mozgalma – szintén szociális és környezeti szabványokat vezetett be az ellátási láncba, és a termelőknek és fogyasztóknak átfogó megközelítést biztosított. A két mozgalom kölcsönösen befolyásolta egymást. A Fair Trade például munkavédelmi minimumelőírásokat fogadott el, a CSR-folyamatokon belül pedig bevezették a fogyasztóigazságtétel-címke eszközét. Mára, amikor az éghajlatváltozás és az erőforrás-felhasználás veszélyezteti a világ jövőjét, az ilyen garancia- és védjegyek fogyasztóközpontú szempontjaik alapján a „fenntarthatóságot tanúsító” címkék kategóriájába sorolhatók.

⁽¹⁾ Ebben az összefüggésben megemlítené az EU és Korea közötti szabadkereskedelmi megállapodás (FTA) kereskedelemről és fenntartható fejlődésről szóló fejezete (13. fejezet).

2.2 2005-ben az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a brit elnökség felkérésére véleményt tett közzé az etikus kereskedelemről és a fogyasztógarancia-rendszerekről. ⁽²⁾ Arra a következtetésre jutott, hogy az ilyen jellegű önkéntes rendszerek (melyek általában tanúsítványok vagy garanciacímkek formájában jelennek meg) jelentős mértékben hozzájárulhatnak a fenntartható fejlődéshez és a fogyasztóknak a globalizációra adott pozitív és támogatást kifejező válasz melletti közvetlen elkötelezettségéhez. A vélemény feltárta továbbá az ilyen rendszerek eredményességéhez szükséges követelményeket, a politika uniós meghatározásának helytállóságát, valamint a pontosítás és koordináció sürgős igényét. Végül olyan keret mellett foglalt állást, amely intelligens alapot nyújthat a fogyasztógarancia-rendszerek más, hasonló célokat szolgáló politikai eszközökkel történő összehasonlításához. Az EGSZB úgy vélte, hogy ez megmutathatja az EU-intézményeknek és a tagállamoknak a helyes utat a politikai koherencia felé, valamint gyakorlati eszközt kínálhat a források felhasználásának értékeléséhez. Az EGSZB ezért nagy örömmel veszi, hogy a vizsgált közlemény teljes mértékben elismeri és továbbfejleszti ezeket a következtetéseket.

2.3 Az azóta eltelt négy évben jelentősen megnőtt az ilyen jellegű garanciajegyet viselő termékek forgalma: a Fair Trade védjeggyel ellátott termékeké például 400 %-kal, az Utz Certified termékeké pedig 365 %-kal. Ez a tendencia folytatódik – a jelek szerint a recesszió ellenére is. Vezető nemzetközi termelők és feldolgozók egész márkákkal és termékcsaládokkal átállnak a méltányos kereskedelemre, és ehhez hasonlóan a kiskereskedők is átfogóan átalakítják a termékcsoportokat. A fogyasztók érdeklődésétől ösztönözve több fenntarthatósággal kapcsolatos garanciajegyet indítottak útjára vagy fejlesztettek tovább. Jelentős példák bizonyítják, hogy az egyes fenntarthatóságot garantáló rendszerek hatásai hasonlóak. Ennek kapcsán felmerült a kérdés, hogy tisztában vannak-e a fogyasztók a címkek közötti különbségekkel és a termelők által élvezett konkrét előnyökkel.

2.4 Az EGSZB már régóta kiemelten érdeklődik e téma iránt. A Fair Trade jelzést szorgalmazó európai mozgalomról szóló első véleményében, mely 1996-ban készült, ⁽³⁾ három fő ajánlást fogalmazott meg: létre kellene hozni magas színvonalú nemzetközi tanúsítási és ellenőrző rendszereket, a folyamat továbbra is önkéntes kell hogy legyen, végül: az Európai Bizottságnak támogatnia kellene egyfelől a méltányos kereskedelemben részt vevő termelők szervezeteit a fejlődő országokban, másfelől a nagyközönség tájékoztatását és tudatosabbá tételét célzó kampányokat Európában.

2.5 2009 októberében az EGSZB az élelmiszertermékek méltányos kereskedelméről szóló véleményében (előadó: Hervé Coupeau) ⁽⁴⁾ megerősítette ezt az álláspontot. Ehhez a véleményhez szorosan kapcsolódik a mostani vélemény, de elsősorban az európai bizottsági közleménnyel foglalkozik, és számos átfogó ajánlást tartalmaz, melyek összhangban vannak az EGSZB korábban megfogalmazott álláspontjával.

⁽²⁾ CESE 1257/2005, HL C 28., 2006.2.3., 72–81. o.

⁽³⁾ HL C 204., 1996.7.15., 41. o.

⁽⁴⁾ HL C 318., 2009.12.23., 29. o.

3. Az európai bizottsági közlemény összefoglalása

3.1 A fenntarthatóságra utaló címkézés különböző típusai a fogyasztói társadalom mindennapjainak részévé váltak. Az ilyen címkek lehetővé teszik, hogy a fogyasztó a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos célkitűzések egész sorát támogassa. A Fair Trade címke olyan specifikus védjegy, amely a következők értékelésére és tanúsítására összpontosít: a nemzetközi minimumnormáknak megfelelő vagy ennél jobb munka- és környezeti körülmények, támogató jellegű kereskedelmi mechanizmusok, valamint kiegészítő támogatás valamilyen formában a fejlődő országbeli termelők számára. Ez a különleges megközelítés kiemelkedő szerepet játszik a közleményben. Mivel a fogyasztók körében zavar alakulhat ki, az Európai Bizottság mellékletet állított össze, mely a méltányos kereskedelem elismert meghatározását tartalmazza, és különbséget tesz a többi megközelítés között: ⁽⁵⁾

- 1) **maga a méltányos kereskedelem (Fair Trade);**
- 2) **más, szűk piaci szegmenst képviselő, védjeggyel ellátott termékek, amelyek hivatalosan nem képezik a méltányos kereskedelem részét, de a fenntarthatóság kérdéseivel kapcsolatban tudatos fogyasztókat céloznak (Rainforest Alliance, Utz Certified);**
- 3) **olyan, alapvető normákat teljesítő termékek, amelyeket az egész iparágra ki akarnak terjeszteni (pl. Common Code for the Coffee Community [4C, a kávétermelők közösségének közös kódexe]; Ethical Tea Partnership [teatermelők etikus partnersége]);**
- 4) **egyéb („márkanév nélküli” áruk).**

3.2 Az Európai Bizottság megállapítja: igen sokféle címke és utalás létezik a fogyasztók tájékoztatására, de az ilyen rendszerek szabályozását célzó kísérletek könnyen kontraproduktívak lehetnek. Alapjában véve önkéntes alapú, dinamikus rendszerekről van szó, melyek kereskedelmi és fogyasztói igényekre válaszolnak. A szabályozások szükségtelenül nehezítenék további fejlődésüket.

3.3 Igaz azonban, hogy a fogyasztók bizalmát és tudatosságát erősítheti a rendszerek világos és átlátható meghatározása, és fontos elvárás a független ellenőrzés is. Javasolják és elvárják az egyes rendszerek hatásainak és előnyeinek további vizsgálatát, az Európai Bizottság azonban ismételtlen kijelenti, hogy nincs szándékában megfelelő fenntarthatósági szabványok meghatározása a magánrendszerek számára. Mindazonáltal a következő általános elveket javasolja:

- **a méltányos kereskedelem és más hasonló, a fenntarthatóságot garantáló rendszerek nem kormányzati jellegének fenntartása EU-szerte,**
- **a különböző rendszerek közötti potenciális szinergiák teljes körének feltárása, valamint az egyértelműség fokozása a fogyasztók és a termelők számára,**
- **azzal kapcsolatos közös álláspont kidolgozása, hogy milyen alapvető folyamat-előírásokat lehet ésszerűen elvárni,**
- **objektív tényezők meghatározása a fenntarthatóságot garantáló magán kereskedelmi rendszerek hatásainak összehasonlításához.**

⁽⁵⁾ A közlemény a méltányos kereskedelemnek a méltányos kereskedelmi mozgalom által meghatározott kritériumaira utal, amelyeket a méltányos kereskedelemről és fejlesztéséről szóló, 2006. június 6-i európai parlamenti állásfoglalás (A6-0207/2006) is megerősít.

3.4 A fenntarthatóságot garantáló rendszerek némelyikének célja – a szegényebb országok fejlesztése – a WTO és az EU kereskedelmi politikai célkitűzései között is szerepel. A közlemény úgy véli, hogy a fenntarthatóság tanúsítására irányuló magánkezdemenyek – ha átláthatóak és megkülönböztetésmentesek – kiegészíthetik a kereskedelem liberalizációjának folyamatait.

3.5 Mivel az uniós GDP 16 %-át közhatalóságok költik el, a közlemény megvizsgálja, milyen alapon lehet a fenntarthatósági előírásokat beépíteni a közbeszerzési eljárásokba. Rámutat, hogy az az elvárás, mely szerint a termékeket egy konkrét címkézési rendszer keretében tanúsítani kell, ellentmondásba kerül ugyan a közbeszerzési szabályokkal, a termelési folyamattal kapcsolatos megfelelő kritériumok beépítése azonban jogszerű, és az adott etikai címke révén történő tanúsítás a megfelelés bizonyításának egyik módja. ⁽⁶⁾

3.6 Az Európai Bizottság 2007-ben és 2008-ban több mint 19 millió euróval támogatta – többnyire EU-n belüli figyelemfelkeltés révén – a méltányos kereskedelmet és számos más, kereskedelemmel kapcsolatos fenntarthatósági kezdeményezést. Szándéka, hogy további támogatást nyújtson – mindenekelőtt hatástanulmányokhoz és piaci átláthatósági törekvésekhez –, illetve hogy ugyanerre ösztönözze a tagállamokat.

4. Általános megjegyzések

4.1 A „méltányos” vagy „méltányos kereskedelmi” jelzöt nem lehet jogi alapon ellenőrizni, ami azt jelenti, hogy mindenki szabadon, a Fair Trade védjegynél megalapozatlanabban vagy kevésbé hasznos céllal is támaszthat igényt a „méltányos” jelzöre. Ilyen körülmények között igen fontos, hogy a fogyasztók felismerjék az alapul szolgáló tanúsítási és garanciafolyamatokat. A gyakorlatban megállapítható, hogy az egyéb, fenntarthatóságot garantáló nem kormányzati kereskedelmi rendszerek, illetve a fenntarthatóságot garantáló vállalati rendszerek kerülnek a „fair” (méltányos) és a „fair trade” (méltányos kereskedelem) kifejezés használatát, nehogy összekeverjék őket a Fair Trade védjeggyel.

4.2 Tíz év telt el azóta, hogy az Európai Bizottság közleményt terjesztett elő ebben a témában. Ez alatt az idő alatt jelentősen megnövekedett a nagyközönség érdeklődése, aminek hátterében a fenntarthatósági kérdések iránti fogékonyság fokozódása, valamint ezzel összefüggésben az a vállalati tendencia áll, hogy az ellátási láncukban bizonyos fokig biztosítva legyenek egyes etikai, szociális és környezetvédelmi normák. Ezért időszerű volt a közlemény frissítése, hiszen olyan piacról van szó, amely Európában 2009-ben a Fair Trade címke révén több mint 2 milliárd eurós, a többi fenntarthatósági címke révén pedig legalább még egyszer ekkora értéket képviselt. Ez a részarány azonban a fejlődő országokból importált áruk európai kereskedelme szempontjából továbbra is viszonylag alacsony, és megjegyzendő, hogy az európai bizottsági közleményben a nem méltányos kereskedelmi címkék leírására alkalmazott „szűk piaci szegmens” kifejezést a

⁽⁶⁾ Ezt illusztrálja az Európai Bizottság 2009. október 29-i, arra irányuló határozata is, hogy formális felszólítást küldjön Hollandiának egy közbeszerzési szerződés odaítélésével kapcsolatban, melyet Észak-Hollandia tartomány hirdetett meg kávéautomaták szállítására és kezelésére. Az Európai Bizottság szerint az Észak-Hollandia tartomány által alkalmazott közbeszerzési eljárás nem felelt meg az uniós közbeszerzési szabályoknak, és korlátozta a versenyt.

méltányos kereskedelemre is alkalmazni kellene, amely önmagában egy szűk piaci szegmenst képviselő fenntarthatósági címke.

4.3 Egyes országok és termékek piacán azonban a fenntarthatóságot tanúsító címkézés túllépi a szűk piaci szegmens határait. Hollandiában például a Tropical Commodities Coalition (TCC) elnevezésű holland nem kormányzati szervezet szerint a fogyasztott kávé 25 %-a „etikus” kereskedelemről származik. Ezért különösen fontos tisztázni a téves fogyasztói elképzeléseket.

4.4 Látni kell, hogy a „méltányos kereskedelem” fogalom (vagy a „Good Origin”, illetve a címkézésben használt hasonló kifejezések) használata a termék **abszolút** etikai értékére utal, a valóságban azonban gyakran csupán – bár észlelhető, de – marginális javulásról van szó. Az ilyen kategorikus kijelentések hátterében általában nem a fogyasztók tudatos megtevéstésének szándéka áll, hanem a tények marketingcélokból való leegyszerűsítésének irányába ható nyomás, de ez a fogyasztók kiábrándulásának veszélyével jár, ha elvárásaik nem teljesülnek.

4.5 A méltányos kereskedelem esetében a címke csak egyike a két, egymást kiegészítő méltányos kereskedelmi csatornának. A másik csatornát az integrált ellátási lánc képezi. A közlemény igen keveset foglalkozik a méltányos kereskedelmi mozgalom széles körű hatásaival, illetve helyi szintű kampányaival és politikai fellépésével északon és a termelőket támogató tevékenységeivel délen. Az Európai Bizottság nem tér ki az Utz Certified-nak az élelmiszerbiztonsághoz való – igen fejlett nyomonkövetési rendszerének köszönhető – fontos hozzájárulására és arra sem, hogy a Rainforest Alliance tanúsítási rendszere az esőerdők megőrzésének középpontba helyezésével segít az éghajlatváltozás visszafogásában. El kell ismerni: ha az Európai Bizottság az ilyen fontos járulékos hatások minden részletét feltárná, közleménye túlságosan terjedőssé válna. Az Európai Bizottságnak remélhetőleg szándéka, hogy későbbi politikai dokumentumaiban ezeket a kérdéseket is napirendre tűzze.

4.6 Az Európai Bizottság a garanciarendszereket a WTO kereskedelmi liberalizációs folyamata kiegészítéseként ábrázolja, a méltányos kereskedelmi mozgalom azonban – saját magára vonatkoztatva – elutasítja ezt a nézetet és úgy véli, hogy a mozgalmat inkább alternatív kereskedelmi partnerségként kell megközelíteni. A fenntarthatóságot garantáló egyéb rendszerek üdvözlendők, ha a WTO mélyrehatóan megvizsgálná, hogy a kereskedelmi liberalizációs folyamat miként támogathatja a fenntarthatóságot és előzhet meg olyan helyzeteket, melyekben a fenntarthatósággal társított szociális, környezeti és gazdasági elvárásokat – tévesen – kereskedelmi akadálnak tekintik.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Az EGSZB tiszteletben tartja az Európai Bizottság álláspontját, mely szerint nem kell törekedni a garanciarendszerek szabályozására, mivel egy uniós szabályozás inkább csak megtörné a szociális és környezetvédelmi címkézés ambícióit és lendületét. Egy nem jogszabályi keret esetében azonban elvárás egyfelől a független tanúsítás feddhetetlensége, másfelől az, hogy a fogyasztók világosan értsék, valójában mit céloznak az egyes független garanciakezdemenyek. Ebből kiindulva minden ilyen rendszernek az ISO 65 szerint akkreditált tanúsítási eljárásokon kellene alapulnia.

5.2 Hasznos lenne a szabványok olyan közös keretének kidolgozását ösztönözni, amely világosan jelzi az egyes rendszerek közötti átfedéseket – például a munkaügyi normák vagy a peszticidek felhasználása tekintetében. Szükség van olyan, alapos hatásvizsgálatokra, amelyek figyelembe veszik a célkitűzések közötti jelentős különbségeket. Ilyen célkitűzés például a kisgazdálkodók piacra jutásának megkönnyítése a Fair Trade esetében vagy a mezőgazdasági üzemek irányítási gyakorlatának javítása az UTZ Certified esetében. A Fair Trade az egyes termelői szervezetek szerepének megerősítésére, a Rainforest Alliance pedig a biológiai sokféleségre összpontosít.

5.3 Az Európai Bizottság kijelenti, hogy nem ír elő szabványokat, de támogatja a legfontosabb rendszerek előnyeiének és hátrányainak átfogó, összehasonlító vizsgálatát. A piaci átláthatóságot a marketingközpontú etikus fogyasztógarancia-rendszerek alapvető feltételének tekintik. Az EGSZB elvben üdvözli a rendszerek elemzését és megvitatását szolgáló internetes portál létrehozására irányuló projektet. Mindenekelőtt azt kell azonban figyelembe venni, hogy a rendszerek hogyan működnek olyan területeken, ahol közös célt követnek, és milyen speciális előnyökkel szolgálnak ott, ahol különböznek. Megjegyzendő, hogy az UNCTAD portáljának jelenlegi megjelenése (7) nem felel meg ezeknek az elvárásoknak, nem vesz tudomást a rendszerek közti lényeges különbségekről, és a portált nem jellemzi az ilyen referenciáktól megkívánható áttekinthetőség és alaposág.

5.4 A javaslatok között szerepel, hogy nyújtsanak támogatást a fenntarthatósági címkék átláthatóságának és hitelességének alapjául szolgáló eljárások fejlesztéséhez, valamint a termelők azt célzó kapacitásépítéséhez, hogy megszerezzék a tanúsítványt, piacra jussanak és teljesíteni tudják az ezzel összefüggő szervezési feladatokat. Például megfelelő forrásokkal lehetne ellátni az ISEAL Szövetséget (8), hogy adott esetben folytathassa a rendszerek

összehangolását, és – ahol nem a harmonizálás a megfelelő út – pontosan meghatározhassa az egyedi elemeket. Az ISEAL sokféle érintett gyűjtőszervezete, melyben konszolidálhatók a különböző címkézési rendszerek közös szempontjai, a különbségek pedig függetlenül értékelhetők és kifejezhetők.

5.5 A méltányos kereskedelemről és a fenntarthatóságot garantáló nem kormányzati kereskedelmi rendszerekről szóló jelenlegi vitákban a fejlődő országokban működő termelői szervezetek nyilvánvalóan központi szerepet játszanak, (9) és a különféle fenntarthatósági rendszerekkel szerzett tapasztalataikat nagyobb mértékben figyelembe kell venni. Az EGSZB úgy véli, hogy a fenntarthatóságot célzó rendszerekhez, illetve ezek hatásainak vizsgálatához egyenlő módon hozzá kellene járulniuk azoknak a termelői szervezeteknek, amelyek a legtöbb fontos kezdeménnyel kapcsolatban tapasztalatokat szereztek.

5.6 A méltányos kereskedelem és a fenntarthatóságot garantáló nem kormányzati kereskedelmi rendszerek eladásból származó összeforgalmának túlnyomó része a tagállamok egy kisebb részén belül bonyolódik. Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy az Európai Bizottság elsőbbséggel kezelje a civil szervezetek támogatását és finanszírozását azokban a tagállamokban, amelyekben a fenntarthatósággal kapcsolatos figyelemfelkeltő programok gyengék, és ahol megbízható civil szereplők folytatni tudják ezt a munkát.

5.7 Az EU kereskedelmi politikája egy ideje elismeri a méltányos kereskedelem hozzájárulását és a világkereskedelmi politikára gyakorolt lehetséges hatását. Az EGSZB arra szólítja fel az Európai Bizottságot, hogy vegye figyelembe: az uniós polgárok egyre fontosabbnak tekintik a fenntartható és társadalmilag jótékony kereskedelmet, és adjon is hangot ennek a WTO-ban a kereskedelmi szabályozásokról szóló tárgyalásokon.

Kelt Brüsszelben, 2010. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

(7) <http://193.194.138.42/en/Sustainability-Claims-Portal/Discussion-Forum/Fair-Trade/Web-links/>

(8) Az ISEAL a szociális és környezeti szabványrendszerek globális egyesülete, melynek bevált gyakorlatokat összegyűjtő kódexei az ilyen jellegű szabványrendszerek referenciadokumentumainak számítanak.

(9) Ez jellemző a méltányos kereskedelem világszervezetére (World Fair Trade Organization, WFTO) és a méltányos kereskedelmi címkézési szervezetek nemzetközi szövetségére (Fairtrade Labelling Organizations International, FLO), melyek irányítási rendszereiben márt helyet kapnak a fejlődő országok termelői szervezetei, továbbá a Rainforest Alliance-ra (nemzetközi szabványügyi bizottságában részt vesznek a földtulajdonosok, a gazdálkodók, a nem kormányzati szervezetek, a közösségek tagjai, valamint kutatók, szakemberek és egyéb érintettek – mint tagok) és az Utz Certified-ra (vezetőségében képviseltetve vannak a kávétermelők, -kereskedők és -pörkölők/feldolgozók, valamint a nem kormányzati szervezetek, és magatartási kódexét az Utz Certified programban részt vevő valamennyi fél értékelte és elismerte).